

Waarom laten we de agro-industrie niet opdraaien voor het uitkopen van boeren?

Column SANDER SCHIMMELPENNINCK (Volkskrant 5 juli 2022)

De nieuwe Piketty is gelukkig een stuk dunner dan zijn eerdere standaardwerken *Kapitaal in de 21e eeuw* (812 pagina's) en *Kapitaal en Identiteit* (1136 pagina's). In *A Brief History of Equality* (verschijnt in september in Nederlandse vertaling) schrijft de Franse stereconoom bovendien een stuk toegankelijker, met opvallend veel ruimte voor de slavernij en het koloniale verleden van Europese landen en de VS. Ik noem dat overigens uitsluitend opvallend, omdat ik nu eenmaal (te) weinig weet van die periode en tot mijn schaamte te weinig stilsta bij de enorme gevolgen van de koloniale tijd en slavernij voor de ongelijkheid in en tussen landen.

Vooraf Piketty's beschrijving van de compensatie voor de slavenhouders is ronduit schokkend. De Britse afschaffingswet, die in 1833 werd aangenomen, omvatte een volledige compensatie voor eigenaren van slaven. Er werden schalen opgesteld op basis van de leeftijd, het geslacht en de productiviteit van de slaven, zodat de vergoeding zo 'eerlijk' en exact mogelijk was. Op deze manier werd rond de 20 miljoen pond sterling - ongeveer 5 procent van het nationale inkomen van het Verenigd Koninkrijk destijds - uitbetaald. Omgerekend naar vandaag zo'n 39 miljoen euro voor ieder van de vierduizend slavenhouders.

Ook in Nederland werd een schadevergoeding van 300 gulden per slaaf aan de eigenaar betaald als compensatie voor het 'verloren eigendom'. In totaal bedroeg de tegemoetkoming bijna 12 miljoen gulden, ongeveer 10 procent van de rijksuitgaven in 1863.

Hoewel de Nederlandse boeren natuurlijk geen slavenhouders zijn, vallen parallellen niet te ontkennen. Want ook nu is er sprake van een bedrijfstak die onder maatschappelijke druk moet veranderen, en ook nu zat dat er al decennia aan te komen. En ook nu staat de overheid klaar om de verkeerde groep te compenseren. Het stikstoffonds van 25 miljard euro, oftewel ruim 3 procent van het nationaal inkomen, is immers vrijwel uitsluitend bedoeld om boeren uit te kopen.

Zowel slavenhouders als veehouders zijn afhankelijk van maatschappelijk draagvlak voor hun werk. De wereld is constant in verandering, en de bevolking groeit en emancipeert. Wanneer een maatschappij vindt dat iets niet meer van deze tijd is, dan worden de regels aangepast. Al in de jaren negentig van de vorige eeuw werd met de uitbraken van de gekkekoeienziekte, varkenspest en mond-en-klauwzeer duidelijk dat de Nederlandse veehouderij volstrekt onhoudbaar was geworden. Mocht daar onduidelijkheid over bestaan: de te hoge stikstofuitstoot van de veehouderij is primair het probleem van die sector zelf.

De logica van hoge uitkoopsommen voor sommige boeren ontgaat mij dan ook. Het is immers niet de maatschappij die heeft geprofiteerd van de agro-industrie, dus waarom zou zij dan wel de uitkoop moeten betalen? Dat is bovendien niet eerlijk ten opzichte van verstandige boeren die al eerder hun bedrijfsvoering

aanpassen of stopten. Natuurlijk is het vermogen van de boeren niet te vergelijken met de ongekennde rijkdom van slavenhouders, maar waarom kijken we niet wat beter wie nu eigenlijk de échte winnaars zijn van decennia agro-industrie? En leggen we het bonnetje niet bij hén?

Op een enkele cryptofascist na zal iedereen nu vinden dat niet de slavenhouders destijds gecompenseerd hadden moeten worden, maar de tot slaaf gemaakte mensen. En dat de slavenhouders en de verrijkte westerse staten die compensatie hadden moeten betalen. Dat koeien en varkens niet om herstelbetalingen kunnen vragen, is geen reden om nu niet het juiste te doen. Geef de sector een redelijke termijn om de veestapel weer in evenwicht te brengen met de beschikbare grond en biedt daarbij (financiële) hulp, maar maak niet een oude fout, door de hardste schreeuwers en beste lobbyisten te compenseren.